

Otrzymali je: bp dr Ryszard Karpiński, dr Anna Łucka, prof. dr hab. Krystyna Romaniszyn, prof. dr hab. Andrzej Chodubski, dr hab. Jacek Knopek, ks. prał. dr Roman Nir, ks. dr hab. Józef Szymański, ks. prof. dr hab. Edward Walewander, ks. dr hab. Józef Wolczański, ks. dr Wiesław Wójcik TChr i ks. dr hab. Waldemar Witold Żurek SDB, a także Redakcja *Encyklopedii Katolickiej*. Medale ufundował ks. dr Sławomir Zych. Dyplomy i medale wręczał kustosz ks. Jan Prucnal.

Krótką dyskusja stanowiła podsumowanie konferencji. Spotkanie naukowe zamknął dr hab. Tomasz Panfil. Przyznał on m.in.: „Wszyscy jesteście pełni wrażeń i pełni wiedzy po wysłuchaniu tylu niezwykle ciekawych referatów wygłoszonych przez kompetentnych badaczy tematu. Rzadko kiedy udaje się wysłuchać w tak krótkim czasie tak dużo treści. Przy tej okazji dziękuję ks. dr. Sławomirowi Zychowi za olbrzymi trud i wkład pracy w przygotowanie tej konferencji. Wszystkim dziękuję za miłą obecność, a prelegentom za podzielenie się z nami swoją wiedzą”. Dyskusja na tematy przedstawione podczas konferencji była kontynuowana w luźnej atmosferze podczas kolacji w stołówce konwiktu księży studentów KUL. Wspomnieć na koniec należy, że fundatorem obiadu i kolacji był kustosz sanktuarium sokołowskiego ks. Jan Prucnal.

Ks. Władysław S z e w c z y k, *Poradnictwo rodzinne. Program szkoleniowy dla ośrodków polonijnych*, Hannover–Tarnów 2011, ss. 92.

Duszpasterstwo rodzin podejmuje zadania służące realizacji Bożego zamysłu wobec małżeństwa i rodziny w aktualnej rzeczywistości. Wierność Bogu w duszpasterstwie rodzin implikuje także wierność człowiekowi. Oznacza ona służbę małżeństwu i rodzinie w aktualnych uwarunkowaniach społecznych oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów. Sztandarowym zadaniem duszpasterstwa rodzin – realizowanym gorliwie od jego początków, aż do dziś – jest poradnictwo rodzinne. Stanowi ono niezbędną pomoc narzeczonym, małżonkom i rodzicom w przyjęciu i spełnianiu powołania małżeńsko-rodzinnego.

Szczególne okoliczności związane z życiem Polaków poza granicami kraju nasilają potrzebę zapewnienia im niezbędnej pomocy duszpasterskiej w rejonie miejsca zamieszkania. Niedoskonałości komunikacyjne wynikające często z niewystarczającej znajomości języka, wysokie koszty uzyskania pomocy za granicą, a także różnice i braki w funkcjonowaniu katolickiego poradnictwa rodzinnego w krajach zachodnich, powodują, że zorganizowanie przez duszpasterstwo rodzin placówek poradnictwa rodzinnego dla Polaków za granicą jest zasadne. Wrażliwość na tę potrzebę duszpasterską wykazał Rektor Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech ks. Stanisław Budyń wraz z (nieżyjącym już) o. Andrzejem Rębaczem CSsR, dyrektorem Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin w Polsce.

W zamyśle wspomnianych duszpasterzy kluczową rolę miały odegrać szkolenia kandydatów na doradców życia rodzinnego prowadzone w Niemczech, pozwalające przygotować i wyłonić przyszłe grono doradców rodzinnych dla tamtejszej Polonii. Zwrócili się oni do ks. dra W. Szewczyka o napisanie programu szkolenia w zakresie poradnictwa rodzinnego. Recenzowana publikacja stanowi drugie wydanie tegoż programu. Jest ona cennym krokiem ku realizacji ważnego dzieła duszpasterskiego, oczekiwanego przez Polaków mieszkających i przebywających czasowo za granicą. Pewien niedosyt budzi jednak fakt, że na etapie formułowania tego programu w niewielkim stopniu uwzględniono wskazania Komisji Episkopatu Polski do spraw Rodziny dotyczące organizacji diecezjalnego studium życia rodzinnego¹.

Publikacja określa cel programu szkolenia, jakim jest „przygotowanie osób świeckich do pracy w Katolickich Poradniach Rodzinnych” (s. 9). Autor zakłada, że osoby biorące udział w szkoleniu mogą w przyszłości pracować zarówno w poradniach dla narzeczonych w zakresie odpowiedzialnego rodzicielstwa i nauczania metod NPR lub jeśli posiadają odpowiednie kompetencje, także w poradniach specjalistycznych dla rodzin (małżonków, rodziców, dzieci i młodzieży) niosących pomoc w problemach psychologicznych, pedagogicznych, prawnych i medycznych. Zamiarem podjętego szkolenia było wyłonienie osób posiadających odpowiednią wiedzę, dojrzałość osobowościową i pogłębioną formację religijną oraz objęcie ich programową formacją pozwalającą podjąć pracę w poradni.

Autor nakreślił strukturę programu szkolenia, które składa się z trzech bloków: psychologiczno-poradnianego, teologiczno-etycznego oraz medyczno-praktycznego. Struktura ta tylko częściowo odpowiada założeniom przygotowania pracowników duszpasterstwa rodzin zawartym w dokumencie Komisji Episkopatu Polski do spraw Rodziny. Pomimo dużej liczby zaplanowanych godzin szkolenia (300 godzin), w programie szkolenia zabrakło bloku zagadnień z duszpasterstwa rodzin oraz zagadnień pedagogicznych².

Recenzowana publikacja wskazuje osoby odpowiedzialne za realizację programu oraz skrótowo ujmuje zasady, wymagania i przewidziane rezultaty programu. Części te zawierają elementy sprawozdawcze. W części poświęconej sposobom realizacji programu znajduje się prezentacja zagadnień realizowanych w poszczególnych blokach tematycznych programu, w formie wykładów, ćwiczeń lub warsztatów. Blok psychologiczno-poradniany jest rozbudowany i dobrze przemyślany oraz przystosowany do potrzeb kształcenia doradców rodzinnych. Więcej do życzenia pozostawia natomiast ważny z punktu widzenia formacji doradców – blok teologiczno-etyczny, który w prezentowanym programie wydaje się mocno okrojony i nie ujmuje szeregu tematów, których realizację zaleca wspomniany dokument Episkopatu Polski. W publikacji skrótowo lub wręcz pobieżnie został ujęty także blok zagadnień medycznych. Spora ilość godzin przeznaczona na ten blok, w praktyce sugeruje, że w publikacji nie ujęto wielu szczegółowych zagadnień prezentowanych faktycznie w trakcie realizacji szkolenia.

---

¹ Por. Komisja Episkopatu Polski do spraw Rodziny, *Projekt organizacji diecezjalnego studium życia rodzinnego*, 1984, mps Archiwum KODR.

² Tamże.

Dalszą część recenzowanej książki stanowi prezentacja treści materiałów z zakresu poradnictwa. W części tej znajduje się prezentacja i analiza pięciu konkretnych przypadków poradnianych (s. 18-25), wyjaśnienie pojęcia systemu wsparcia (s. 25-28), model pięciu kroków terapii w sytuacji kryzysu małżeńskiego według ks. W. Szewczyka (s. 29-34), model edukacyjny poradnictwa dla młodzieży (s. 35-37). Na szczególną uwagę zasługuje wspomniany autorski model pięciu kroków terapii w sytuacji kryzysu małżeńskiego. W polskojęzycznej literaturze przedmiotu znajdziemy niewiele podobnie cennych przykładów. Nierównomierność rozkładu treści, polegająca na zaprezentowaniu materiałów dotyczących wyłącznie bloku pierwszego – psychologiczno-poradnianego – można tłumaczyć osobistym wieloletnim zaangażowaniem Autora, jako psychologa-terapeuty oraz twórcy sieci poradni specjalistycznych Arka w diecezji tarnowskiej. Jednak harmonizujące całość publikacji i przydatne dla czytelnika byłoby zamieszczenie materiałów z zakresu pozostałych bloków tematycznych. Wydaje się, że większemu uporządkowaniu publikacji służyłoby także umieszczenie materiałów praktycznych w dalszej części publikacji, po teoretycznych rozważaniach dotyczących poradnictwa.

Rozważania wokół koncepcji poradnictwa rodzinnego znajdują się dopiero na dalszych stronach (38-54). Treści szczegółowe dotyczące potrzeby przebaczenia (s. 55-60) ukazują motywację i drogi rozwiązania konkretnego problemu poczucia krzywdy w poradnictwie rodzinnym. Umieszczenie prezentacji tego zagadnienia w strukturze publikacji nie znajduje zasadnego wyjaśnienia, treści te jednak mogą być pomocne w praktyce poradnictwa. Następnie zostają omówione warunki kompetentnego pomagania (s. 61-80), co stanowi próbę podzielenia się przez Autora bazującego na 30-letnim doświadczeniu terapeutycznym osobistą refleksją nad podstawowymi zasadami pomagania poprzez kompetentne poradnictwo. Także w tej części znajdziemy oryginalne spojrzenie Autora na spotkanie osoby poszukującej pomocy z doradcą, cechach osobowych doradcy oraz narzędziu pomagania, jakim jest leczące słowo. Na doświadczenie praktyczne Autora w zakresie poradnictwa wskazuje także szczegółowe uchwycenie aż 14 możliwych błędów doradcy.

Praktyczny charakter posiadają także treści dotyczące przygotowania i wygłoszenia konferencji – katechezy (s. 82-90). Treści te mogą być bardzo pomocne dla osób, przed którymi stają podobne zadania. Publikację kończy prezentacja wybranych dokumentów Kościoła o małżeństwie i rodzinie oraz krótki wykaz literatury.

Oceny publikacji ks. W. Szewczyka warto dokonać w kilku wymiarach – jej konstrukcji, treści samego proponowanego programu szkoleniowego oraz praktycznego wymiaru prezentowanych treści. Konstrukcja książki wskazuje, że publikacja nie aspiruje do poziomu publikacji naukowych, lecz ma charakter popularyzatorski. Jej struktura ujawnia jednak logiczny zamysł – na początku jest cel, struktura, zasady i sposoby realizacji programu. Dalsza część publikacji zawiera wybrane treści przydatne w realizacji programu, najczęściej dotyczące poradnictwa rodzinnego. Styl publikacji jest przystępny dla czytelnika, język jasny i zrozumiały, klarownie przedstawiający zamysł Autora.

Treści zawarte w proponowanym programie szkoleniowym zostały ujęte i omówione w sposób nierównomierny. Mankamentem tworzenia programu szkoleniowego dla doradców życia rodzinnego wydaje się niepełne uwzględnienie aktualnych wskazań Kościoła w Polsce, dotyczących przygotowania pracowników duszpasterstwa rodzin, zwłaszcza niewystarczające uwzględnienie treści teologicznych, brak wyraźne-

go ujęcia bloku zagadnień z duszpasterstwa rodzin oraz treści pedagogicznych. Przy takim niedoprecyzowaniu programowym przekaz ważnych treści, mimo wysokich kompetencji osób prowadzących, może pozostawiać niedobory formacyjne.

Praktyczny wymiar zaprezentowanych treści stanowi największy atut recenzowanej publikacji. Zarówno zaprezentowanie programu szkoleniowego dla doradców, jak również zamieszczenie w publikacji ważnych i oryginalnych treści dotyczących poradnictwa rodzinnego, zasługują na uznanie. Zwłaszcza to drugie ujawnia troskę Autora o przekazanie najważniejszych przemyśleń w zakresie poradnictwa rodzinnego, z uwzględnieniem potrzeb odbiorcy oraz tych, dla których są oni formowani. W treściach tych widoczna jest kompetencja i wiedza, a najbardziej „wyczuwalne” jest doświadczenie Autora.

Poprzez niniejszą publikację Autor uczynił kolejny znaczący krok w swojej wieloletniej trosce o małżeństwo i rodzinę oraz formacji doradców rodzinnych. Krok, tym razem wykraczający poza granice kraju. Wdzięczność wobec Autora skłania do życzenia, aby publikacja szeroko docierała do potrzebujących jej odbiorców i przynosiła zamierzone owoce. Niech inspirować duszpasterzy i świeckich w środowiskach polonijnych do organizowania i posługi poradnictwa rodzinnego na miarę obecnych potrzeb narzeczonych, małżonków i rodziców. Niech pomaga formować kompetentnych i dojrzałych doradców rodzinnych.

Ks. dr hab. Jacek Goleń

John B. B a r t k o w i a k, *Bardzo Dobry. East Baltimore's Polish Community, 1870-1950 and the Family Bartkowiak*, Baltimore: Historyk Press 2013, ss. 153, ISBN 978-1-887124-47-8.

Baltimore is not usually associated either with immigration or Poles; a city now almost 60% African American, Poles made up but an estimated 2.5% of the city's population in the period 2008-12 (In 1960, they made up about 15%).

But John Bartkowiak, a Maryland lawyer and amateur historian who has written this book detailing in parallel the history of Baltimore Polonia and of his family, contends that Baltimore was among the leading ports-of-entry for 19th century immigrants after New York. Baltimore, he says, offered both local employment opportunities as well as rail transportation (through the Baltimore and Ohio Railroad) into the American Midwest.

Bartkowiak has a point about Baltimore's importance: the city remained among the top five cities in the United States in terms of population until 1870, and among the top ten until 1980.